

Dómsmálaráðuneyti

Samráðsgátt

Reykjavík, 11. mars 2022

Efni: Drög að frumvarpi til laga um breytingu á lögum um meðferð sakamála og lögum um fullnustu refsinga (réttarstaða brotþola, fatlaðs fólks og aðstandenda).

Laganefnd Lögmannafélags Íslands (LMFÍ) fagnar þeim breytingum sem frumvarpsdrögin bera með sér. Telur laganefnd að þær efnisbreytingar sem þau fela í sér séu til þess fallnar að styrkja verulega réttarstöðu brotþola, sem og réttargæslumanna þeirra, en þó án þess að vega að réttindum sakaðra manna til réttlátrar málsmeðferðar eða aðkomu verjenda þeirra.

Laganefnd vill þó koma á framfæri eftirfarandi athugasemdum við framangreind drög að frumvarpi:

1. Í 2. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir heimild til handa brotþola til þess að vera viðstaddur lokað þinghald eftir að hann hefur gefið skýrslu, nema dómari telji sérstakar ástæður mæla gegn því. Laganefnd bendir á að heimildin ætti jafnframt og fortakslaust að ná til forsjáraðila brotþola sem eru ólöggráða fyrir æsku sakir og eftir atvikum einnig lögráðamanna brotþola sem sviptir eru lögræði.
2. Í 4. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir að varði rannsókn máls orsök andláts einstaklings geti aðili tengdur hinum látna komið fram sem fyrirvarsmaður hans. Þá er í 5. gr. frumvarpsins gert ráð fyrir að slíkur fyrirvarsmaður geti átt rétt til tilnefningar réttargæslumanns á rannsóknarstigi sem og skipunar réttargæslumanns fyrir dómi.

Laganefnd telur þetta ákvæði til bóta vegna rannsóknar og dómsmeðferðar brota sem leiða til andláts en ákvæðið ber þó ekki með sér hvaða réttarstöðu fyrrnefndur „fyrirvarsmaður“ hins látna eigi að hafa. Vissara væri að tiltaka í ákvæðinu að slíkur fyrirvarsmaður njóti sömu réttinda og brotþoli til að taka af öll tvímæli um það. Þetta getur verið mikilvægt t.a.m. varðandi rétt til upplýsinga, afhendingu á gögnum o.s.frv.

3. Í 8. gr. frumvarpsins er kveðið á um að lögregla skuli gefa réttargæslumanni færi á að fylgjast með framvindu rannsóknar að svo miklu leyti sem kostur er. Laganefnd telur að þetta ákvæði þyrfti að vera skýrara og kveða á um skyldu lögreglu til þess að upplýsa réttargæslumann formlega með tilkynningu þegar ákveðnum áföngum í rannsókn er náð, s.s. þegar rannsókn er lokið og málið er sent ákærusviði og þegar ákæra hefur verið gefin út. Að öðrum kosti er hætta á misræmi í upplýsingagjöf til réttargæslumanna eftir embættum og rannsakendum.
4. Í 10. gr. frumvarpsins er tiltekið að lögregla eða ákærandi skuli tilkynna brotþola eða réttargæslumanni um ákvörðun eða lausn sakbornings úr gæsluvarðhaldi, ef brotin beinast gegn ákveðnum ákvæðum hegningarlaga eða brýnir hagsmunir brotþola krefjist þess. Laganefnd telur að slík tilkynningarskylda ætti að vera fortakslaus, þ.e. að ávallt eigi að tilkynna brotþola eða réttargæslumanni um úrskurð eða lausn sakbornings úr gæsluvarðhaldi varði brot þá brotaflokka sem tilteknir eru, en það ætti ekki að vera háð mati lögreglu eða ákæranda um hagsmuni brotþola í hvert eitt sinn.
5. Í 29. gr. frumvarpsins um breytingu á lögum um fullnustu refsinga nr. 15/2016 kemur fram að Fangelsismálastofnun sé heimilt, ef brotþoli óski eftir því og brýnir hagsmunir hans krefjist þess, að upplýsa um tilhögun afplánunar þess sem brotið hefur gegn viðkomandi. Laganefnd telur að skylda til slíkrar upplýsingargjafar, óski brotþoli eftir henni, eigi að vera fortakslaus en ekki háð mati stofnunarinnar á því hvort brýnir hagsmunir brotþolans krefjist þess.

Laganefnd leggur skv. þessu til að frumvarpið verði skoðað betur.

Virðingarfyllst,

f.h. laganefndar LMFÍ

Þyrí Steingrímsdóttir, lögmaður

Kristrún Elsa Harðardóttir, lögmaður